

Kartograf Jaromír Janka (ke 100. výročí narození)

Ludvík Mucha

Tak jako v době před 1. světovou válkou bylo v české školní kartografii známé spojení jmen Kozenn – Metelka, vstoupila na konci 2. světové války a po ní na naše kartografické nebe dvojice jmen Kuchař – Janka.

Jaromír (Josef, Jan) Janka (obr. 1) se narodil 19. 8. 1908 v Praze 1, č. 727 (obr. 2). Třebaže pocházel z průmyslnické rodiny (jeho otec Josef Antonín Janka byl společníkem firmy Janka Radoťín), měl od malička zálibu v zeměpise a kreslení map. Byl obratným kreslířem a skvěle ovládal mapové písmo, takže jeho mapové rukopisy se mohly přímo tisknout (obr. 3). Zapsal si proto v roce 1927 zeměpis (a tělocvik) na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a studium uzavřel 18.12.1931 státními zkouškami z obou předmětů Z té doby pochází také jeho svérázné exlibris (obr. 4). Tuto aprobaci si rozšířil v roce 1935 o němčinu, ale už před tím v roce 1932 byl promován doktorem přírodních věd (jeho disertační práce měla titul *Železniční síť ČSR s hlediska topografického* a posuzovali ji profesori Šalamon a Švambara). Vedlejší rigoróza složil z geofyziky a filozofie. Už jako vysokoškolák byl zaměstnán v geografickém ústavu jako tzv. demonstrátor a později jako vědecká pomocná síla. Jako nehonoraný asistent pracoval v tomto ústavu i v letech 1933-1936, už souběžně se školskou službou v Praze, a jeho vedoucími tehdy byli profesori Václav Láska, Václav Švambara a Bedřich Šalamon. Ten jej přidělil asistentu Karlu Kuchařovi, s nímž pak Janka navázal dlouhodobé přátelství a odbornou spolupráci. Ta začala už při Kuchařově měření východoslovenských jezer ve Vihorlatu a Kuchař si jí velmi vážil (obr. 5). Během války (1940-1945) byl Janka perzonálním referentem středoškolského odboru ministerstva školství, v letech 1945-1953 působil opět jako středoškolský profesor na La Guardiově gymnáziu na Strossmayerově náměstí v Praze VII. V roce 1947 se stal lektorem vyučování metodiky zeměpisu na přírodovědecké fakultě. Tehdy jsem ho také poznal a v jeho přednáškách, které jsem navštěvoval, (obr. 6) jsem si oblíbil způsob jeho výuky. Později se stal lektorem i na pedagoické fakultě a v roce 1954 přešel na Vysokou školu pedagogickou (VŠP), nejprve jako odborný asistent, od roku 1956 jako vedoucí pracoviště geografie katedry geologie a geografie, a když byla koncem roku 1956 zřízena samostatná katedra geografie, stal se jejím vedoucím. V roce 1962 byl jmenován docentem metodiky geografie na tehdejším Pedagogickém institutu v Praze a pak na obnovené Pedagogické fakultě (1964). Jmenování profesorem se už nedočkal, neboť 28. 1. 1976 ve věku 67 let zemřel. Jeho popel je uložen na Olšanských hřbitovech v Praze.

Při svém zaměstnání Janka od počátku rozvíjel odbornou i metodickou činnost, při níž publikoval mnoho kratších i delších článků, zpráv i recenzí, vykonal rozsáhlé práce encyklopedické, redigoval i psal učebnice pro střední i vysoké školy, pracoval v kartografické mapové i atlasové tvorbě pro školy a veřejnost (s K. Kuchařem), vydal několik knižních publikací, vykonával řadu funkcí v orgánech školské správy i různých organizací a činně spolupracoval na dalším vzdělávání učitelů.

Docent Janka byl vynikajícím znalcem **regionální** geografie. Jeho vědomosti byly obdivuhodné, byl skutečně „chodící geografickou encyklopedií“. Velmi dobře ovládal také železniční zeměpis-zmínili jsme se o tom, že jeho disertační práce se týkala naší železniční sítě- a říkali jsme mu proto žertem „král železnic“, což byla narážka na tehdy známý obchod železničními modely v Praze. Ocenil jsem jeho nedostižné znalosti zejména při společné práci na knížce *Celým světem* (vyšla 1958), kdy při našich schůzkách z paměti formuloval a doplňoval rozličné regionálně zeměpisné údaje. Různou formou a v různém rozsahu spolupracoval na 11 našich encyklopediích.

Své znalosti z regionální geografie promítl Janka do **kartografické** tvorby. Dovedl bez pomoci kartografického materiálu správně lokalizovat různé geografické údaje. Proto bylo na četných mapách uvedeno, že místopis pochází od něho. Uplatnil se nejen v tvorbě, ale i v revizi map různých atlasů, školními počínaje a Vojenským zeměpisným atlasem konče.

Třetím objektem jeho činnosti byla **metodika výuky zeměpisu**, kde zhodnotil své zkušenosti a poznatky z dlouholeté pedagogické činnosti na našich školách. Byl předsedou subkomise zeměpisu pro gymnázia, v níž byl autorem, spoluautorem, recenzentem i odpovědným redaktorem prvních poválečných učebnic zeměpisu pro střední školy a gymnázia, které vyšly v řadě vydání ve statisícových nákladech. Upravil čtyři pracovní knihy zeměpisu od L. Hanuse a M. Drástové, byl odborným poradcem pro druhou řadu učebnic zeměpisu a posuzovatelem pokusných učebnic zeměpisu i školních atlasů. Jeho činnost v tomto směru vyvrcholila sepsáním učebního textu *Metodika zeměpisu* (1959) s Otakarem Tichým, jež vyšla ve třech vydáních. Kniha byla vydána dvakrát i v maďarštině. Pro pedagogické fakulty napsal se spolupracovníky *Zeměpis světadílů* v celkovém rozsahu 508 stran (1970).

Vybraná bibliografie prací doc. RNDr. Jaromíra Janky

1930

Letectví Svazu sovětských socialistických republik. Sborník ČSSZ 7-8/1930.

Praktická lidová encyklopedie „Pokrok“. Praha 1930 (5 map).

Příručka pro vystěhovalce, Praha 1930 (mapy).

F. Štůla, Hospodářský zeměpis, Praha 1930 (mapy).

1931

Vývoj a dnešní stav letectví v Latinské Americe (s R. Turčínem). Sborník ČSSZ 5-6/1931.

Rozvoj evropských železnic 1895-1925. Sborník ČSSZ 3-4/1931.

Nový slovník naučný „Gutenberg“. Praha 1931 (13 map).

Šťastná rodina, Praha 1931 (mapy).

1932

Knížectví Lichtenštejnské. Sborník ČSSZ 1-2/1932.

Nový velký ilustrovaný slovník naučný II a III, Praha 1932 (15 zeměpisných hesel).

Masarykův slovník naučný VII, Praha 1932 (zeměpisná hesla od písmene V).

Slovenský slovník naučný „Litevna“. Český Těšín 1932 (54 map).

Širým světem 1931 – 1932 (mapy).

1933

Dodatky nového slovníku naučného „Gutenberg“. Praha 1933 (13 map).

1935

Železniční mapa ČSR. Atlas Republiky československé, mapa a text.

1939

Postavení zeměpisu na škole podle nových osnov. Střední škola 4/1939.

Použitelnost profesorských aprobačních skupin na střední škole. Sborník ČSSZ 3-4/1934, s. 60-63.

1940

J. Král, Zeměpis člověka I, II, Praha 1940 (mapy).

F. Machát, Ilustrovaný zeměpis všech dílů světa 4 – Afrika, Praha 1940 (mapy).

1941

Vývoj politického rozdělení Německé říše po světové válce (1918-1941). Sborník ČSZ 3-4/1941, s. 73-82.

Nástěnná mapa Velkoněmecké říše. Wandkarte des Grossdeutschen Reiches 1:1 000 000 (s K. Kuchařem). Praha 1941.

1942

Grossdeutsches Reich 1:1 000 000 (s K. Kuchařem). Praha 1942.

1943

Nová učebnice zeměpisu III. Grossdeutsches Reich. Erläuterungen – Fachwörter (s E. Venclem). Praha 1943, 28 s.

1945

Kapesní atlas (Světový) Zdroj. (s K. Kuchařem, O. Kudrnovskou a Vl. Vokálkem), 1. vyd. Praha 1945.

1947

Kapesní atlas (Pramen) (s K. Kuchařem, O. Kudrnovskou a Vl. Vokálkem), 2. vyd. Praha 1947.

Nástěnná mapa střední Evropy 1:1 000 000 (s K. Kuchařem, F. Leixnerem a M. Semíkem). Praha 1947, 1949, 1953.

1948

Mapy na poštovních známkách. Kartografický přehled 1, 2, 3, 4/1948, s.8-12, 27-41, 76-79, 113-115.

Kapesní atlas (Pramen) (s K. Kuchařem, O. Kudrnovskou a Vl. Vokálkem). 3. vyd. Praha 1948.

Mapy v zeměpisném vyučování. Střední škola 3/1948.

Zeměpis na jednotné škole III. Společenské nauky ve škole 1/1948.

Československo po druhé světové válce z hlediska branného zeměpisu. Společenské nauky ve škole 4/1948.

1949

Úvod do antropogeografie. Společenské nauky ve škole 6/1949.

Zeměpis na střední škole a gymnasiu. Společenské nauky ve škole 1/1949.

Branný zeměpis ve školách II. a III. stupně (s K. Kuchařem). Společenské nauky ve škole 4, 1949.

Československo po II. světové válce z hlediska branného zeměpisu. Společenské nauky ve škole 4, 1949.

Zeměpis na jednotné škole III. stupně (gymnasiu). Společenské nauky ve škole 4, 1949.

1950

Přehled krajů ČSR. Společenské nauky ve škole 8/1950 ; 9-10/1950.

Zeměpis na novém gymnasiu. Gymnasium 1/1950.

Učební text pro zeměpis (spoluautor). Praha 1950, 1. vyd.

Nástěnná mapa Evropy 1:3 000 000 . Praha 1950.

1951

Soubor základních obrysových map pro školy. 1- 4. vydání, Praha 1948-1951.

Soubor obrysových map pro gymnasia. 1. a 2. vydání, Praha 1950 – 1951.

Učební text pro zeměpis (spoluautor). Praha 1951, 2. vyd.

1953

Naše školní mapy. Společenské nauky ve škole 8/1953.

Učební text pro zeměpis (spoluautor). Praha 1953, 3. vyd.

1954

Nástěnná mapa Evropy 1:3 500 000 (s K. Kuchařem). Praha 1954.

1956

Obrysové mapy pro školu. Praha 1956.

Politicko-hospodářský přehled světa. Politicko-hospodářský atlas světa, Praha 1956, 142 s., 184 mapových listů.

Poznámky k vyučování zeměpisu na školách všeobecně vzdělávacích 1956-1957. Praha 1956.

Evropa 1:3 500 000. Praha 1956, 1957, 1958, 1964. Též španělsky 1964.

1957

České zeměpisné názvosloví. Sborník Vysoké školy pedagogické (Přírodní vědy 1), Praha 1961, s. 147-161.

Politická mapa světa. Text ke 4. vydání mapy. Praha 1957.

Školní zeměpisné nástěnné mapy. Sborník ČSSZ 2/1957.

1958

Obrysové mapy v zeměpisném vyučování. Sborník Vysoké školy pedagogické v Praze (Metodická konference). Praha 1958, s. 277-283.

Nové pojetí a význam zeměpisu. 1. sborník Krajského ústavu dalšího vzdělávání učitelů v Praze, Praha 1958.

Výchovně vzdělávací úkoly zeměpisu (s O. Tichým). Zeměpis ve škole 7/1958.

Celým světem (s K. Kuchařem, L. Muchou a V. Kocourkem). Praha 1958, 1. vyd., 525 s.

České zeměpisné názvosloví. Zeměpis ve škole 1958, s. 100-102.

České školní zeměpisné atlasy. Zeměpis ve škole 5, 1958.

1959

Koloniální a závislá území na světě. Dějepis a zeměpis ve škole 4/1959.

Entwicklung und gegenwärtiger Zustand der Tschechoslowakischen Eisenbahnen.

Wissenschaftliche Zeitschrift der Pädagogischen Hochschule Potsdam, M.-N. Reihe 2/1959, s. 153-157.

Metodika zeměpisu I (s O. Tichým). Praha 1959, 1. vyd., 213 s.

1961

Milionová města světa. Dějepis a zeměpis ve škole 6/1961.

Metodická příprava kandidátů učitelství zeměpisu. Sborník Pedagogického institutu v Praze (Přírodní vědy I). Praha 1961, s. 463-488.

Úkoly a práce Návoslovné komise. Sborník Pedagogického institutu v Praze (Přírodní vědy I). Praha 1961, s. 489-520.

Celým svetom (s K. Kuchařem, L. Muchou a V. Kocourkem). Bratislava 1961, 803 s.

1962

O západoevropské hospodářské integraci. Dějepis a zeměpis ve škole 1/1962.

1963

Mapy a globus ve škole. Dějepis a zeměpis ve škole 4/1963.

Zeměpis světadílů I (s L. Gutwirthem, M. Mihálym a L. Mišterou). Praha 1963, 1. vyd., 370 s.

Zeměpis světadílů II. Praha 1963, 1. vyd., 188 s.

Metodika zeměpisu (s O. Tichým). Praha 1963, 2. vyd., 237 s.

Svět slovem, mapou, obrazem (s L. Muchou, M. Muchovou a V. Kocourkem). Praha 1963, 123 s.

1964

Francouzské společenství. Dějepis a zeměpis ve škole 9/1964.

Zeměpis. Učitelství na univerzitě I. Vysokoškolská skripta. Praha 1964.

Pražská doprava. Sborník statí pro učitele. Praha 1964, s. 131-135.

Zeměpis světadílů I (s L. Gutwirthem, M. Mihálym a L. Mišterou). Praha 1964, 2. vyd., 374 s.

Metodika zeměpisu (s O. Tichým). Bratislava 1964, 177 s.

Földrajzoklás metodikája (s O. Tichým). Bratislava 1964, 1. vyd., 194 s.

1965

O názvosloví v Československém vojenském atlasu. Vojenský topografický obzor 1-2/1965.

O užitečnosti zeměpisu a jeho postavení na školách. Lidé a země 4/1965, s. 160-162.

Zeměpis světadílů II. Praha 1965, 2. vyd., 219 s.

Metodika zeměpisu (s O. Tichým). Praha 1965, 3. vyd. 237 s.

1966

Ekonomickogeografický slovník (1. fragment). Praha 1966 (61 hesel).
Celým světem (s L. Muchou a V. Kocourkem). Praha 1966, 2. vyd., 461 s.
Padesát let docenta Dr. Karla Kuchaře. Zeměpis ve škole 8/1965-66, s. 291.
Životní jubileum Karla Kuchaře. Zprávy GÚ ČSAV 3, 4/1966, s. 1.

1967

Der Tschechoslowakische Militäratlas. Acta Universitatis Carolinae – Geographica 2/1967,
s. 89-95.
Obrysové mapy ve vyučování zeměpisu. Dějepis a zeměpis ve škole 10/1967.
Zeměpis světadílů (s L. Mišterou). Vysokoškolská učebnice. Praha 1967, 1. vyd.,
482 s.

1968

Bavorsko. Lidé a země 3/1968.
Vzdělávací a výchovný význam zeměpisu. Dějepis a zeměpis ve škole 7/1968.
Földrajzoklás metodikája (s O. Tichým). Bratislava 1968, 2. vyd., 194 s.
Příprava učitelů zeměpisu. Učitelské vzdělání III, 1968, s.171-186.

1969

Rozdělené město. Lidé a země 7/1969.
Federativní státy. Zeměpis ve škole 5/1969.

1970

Vývoj a význam školského zeměpisu. Sborník ČSSZ 1/1970.
Bádensko – Württembersko. Lidé a země 4/1970.
Zeměpis světadílů (s L. Mišterou). Vysokoškolská učebnice. Praha 1970, 2. vyd.,
508 s.

1971

Půl století KSČ a zeměpis. Přírodní vědy ve škole 3/1971.
Šlesvicko – Holštýnsko. Lidé a země 6/1971.
Změny ve světové námořní plavbě. Přírodní vědy ve škole 4/1970-1971.
Vzdělávání učitelů zeměpisu v Německé spolkové republice. Učitelské vzdělání V, 1971,
s. 107-122.
Vzdělávání učitelů zeměpisu ve Francii. Učitelské vzdělání V, 1971, s. 135-150.

Redakce a úvodní publikací, revize hesel

Sborník Kabinetu zeměpisu při Krajském ústavu dalšího vzdělávání učitelů v Praze (1948-
1958). Praha 1958 (redakce a úprava).
Sborník kabinetu zeměpisu při Krajském pedagogickém ústavu v Praze. Praha 1959
(redakce a úvod).
Sborník Pedagogického institutu v Praze (Přírodní vědy I). Praha 1961 (redakce a úvod).
Šťastnou cestu. Praha 1963 (redakce a úvod).
Praha. Sborník statí pro učitele. Praha 1964 (redakce a úvod).
Československý vojenský atlas. Praha 1965 (revize mapového obsahu a rejstříku).
Velký rusko- český slovník 1-3, Praha 1951-1956 (revize zeměpisných a příbuzných
hesel).
Naučný slovník (ČSAV) 1, 2, Praha (koncept a revize map).
Velký francouzsko-český slovník, Praha 1964-1967 (revize zeměpisných a příbuzných
hesel).

Spolupráce na učebnicích všeobecně vzdělávacích škol.

- L. Hanus – M. Drástová: Pracovní knihy zeměpisu pro I., II., IV. třídu středních škol, Praha 1948 (úprava poválečných dotisků).
Učebnice zeměpisu II pro dělnické kursy, Praha 1950.
Učebnice zeměpisu pro I. třídu středních škol, tři vydání, Praha 1949-1953.
Učebnice zeměpisu pro II. třídu středních škol, dvě vydání, Praha 1950-1964.
Učebnice zeměpisu pro IV. třídu středních škol, tři vydání, Praha 1950-1953.
Zeměpis pro I. třídu gymnasií a vyšších hospodářských škol, tři vydání, Praha 1950 – 1954.
Zeměpis pro II. třídu gymnasií a vyšších hospodářských škol, dvě vydání, Praha 1950-1953.
Zeměpis ČSSR pro 8. postupný ročník, Praha 1954.
Hospodářský zeměpis světa pro 10. postupný ročník, Praha 1954.
Metodické stati: Zeměpis (5.-11. postupný ročník), Praha 1955.

V některých soupisech literatury není uvedena obvyklá paginace, ale jen počet stran uváděného díla. Proto u některých titulů této bibliografie schází obvyklé stránkování.

Literatura

- L. Mucha: Český zeměpisný atlas světa v letech 1835 – 1960. Sborník Pedagogického institutu v Praze (Přírodní vědy I). Praha 1961, s. 410-411.
VI. Häufler: Dějiny geografie na Universitě Karlově 1348 – 1967. Praha 1967, s. 234, 235, 275, 276, 318, 363, 371, 403, 414.
J. Janka: Životopis (rukopis). Praha 1968.
V. Gardavský: Šedesátiny doc. dr. Jaromíra Janky. Sborník ČSSZ 73, 1968, s. 160 – 161.
L. Mištera: Univ. doc. RNDr. Jaromír Janka. Sborník Pedagogické fakulty v Plzni (Zeměpis VII). Praha 1972, s. 5 – 10.
VI. Häufler: Za docentem Jaromírem Jankou. Lidé a země 25, 1976, s. 125.
L. Mištera: Univ. doc. RNDr. Jaromír Janka, CSc., zemřel. Sborník ČSSZ 81, 1976, s. 214 – 215.
L. Mucha: České školní zeměpisné nástěnné mapy. Zeszyty naukowe Akademii gorniczo-hutniczej im. Stanisława Staszica. Kraków 1982, s. 123 – 135.
V. Urbánková: Osobnosti české kartografie I, nepublikovaná diplomová práce Přírodovědecké fakulty UK, Praha 1984, s. 57 – 58.
Československý biografický slovník. Praha 1992, s. 268.
J. a M. Martínkovi: Kdo byl kdo, naši cestovatelé a geografové. Praha 1998, s. 219 – 220.

Paní dr. Anitě Dvořákové – Jankové děkuji za zpřístupnění písemné pozůstalosti jejího otce a své ženě za pečlivé přepsání tohoto článku.

Obrázky k textu:

Obr. 1. Doc. dr. Jaromír Janka, CSc. Olejomalba v majetku rodiny

Obr. 2. Jankův křestní list

Obr.3. Jankův mapový rukopis

Obr. 4. Svěrazné Jankovo exlibris

Obr. 5. Doklad Jankovy a Kuchařovy spolupráce

Obr. 6. Jankova přednáška pro studenty zeměpisu 1949-50

